

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinums par ierosināto vienoto sistēmu Eiropas statistikai par personām un mājsaimniecībām

(2017/C 87/01)

Priekšlikuma mērķis ir izveidot vienotu sistēmu tādai Eiropas statistikai par personām un mājsaimniecībām, kuras pamatā ir galvenokārt no izlasēm savākti dati individuālā līmenī.

Priekšlikuma attiecīgajā daļā ir ietvertas atsauces uz administratīvo ierakstu un citu avotu vai inovatīvu pieeju izmantošanu saistībā ar statistikas datu nodrošināšanu lielo datu kontekstā. Jaunas inovatīvas pieejas var būt daudzsoļošanas, lai īstenotu statistikas un pētniecības mērķus, bet tās arī radīs riskus un palielinās problēmas, un likumdevējiem ir jānodrošina, lai jebkādi potenciālie ieguvumi nekad netiktu iegūti uz personu tiesību rēķina. Lai efektīvi aizsargātu tiesības uz privātumu un tiesības uz personas datu aizsardzību, likumdevējiem būtu jāparedz potenciālie riski un problēmas, kas varētu rasties šo daudzsoļošo tehniku izmantošanas rezultātā, un būtu jānodrošina atbilstošas garantijas.

Šajā saistībā Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs (EDAU) iesaka pārskatīt 8. pantu, lai nodrošinātu, ka jebkāda datu apstrāde, kas ietver administratīvo ierakstu un citu datu avotu izmantošanu, tiek veikta atbilstoši piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem un ka jebkāda atsevišķu personu veikta tieša datu nodrošināšana (izņemot dažus izņēmumus, kā noteikts tiesību aktos, un atkarībā no atbilstošām garantijām) tiek veikta brīvprātīgi.

Attiecībā uz administratīvo ierakstu sasaisti, kā noteikts 11. pantā, EDAU arī uzsver, ka ir jānodrošina, lai šāda sasaiste tiktu veikta atbilstoši datu aizsardzības tiesību aktiem, ņemot vērā nepieciešamību, samērīgumu un konkrētas garantijas saskaņā ar dalībvalsts vai Savienības tiesību aktiem.

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 16. pantu,

ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un jo īpaši tās 7. un 8. pantu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. decembra Regulu (EK) Nr. 45/2001 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti un jo īpaši tās 28. panta 2. punktu,

IR PIEŅĒMIS ŠĀDU ATZINUMU.

1. Priekšlikuma konteksts un mērķis

1. Eiropas Komisija (turpmāk "Komisija") 2016. gada 8. augustā publicēja Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido vienotu sistēmu tādai Eiropas statistikai par personām un mājsaimniecībām, kuras pamatā ir no izlasēm savākti dati individuālā līmenī (turpmāk "priekšlikums")⁽¹⁾. Tajā pašā dienā Komisija pieprasīja, lai Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs (turpmāk "EDAU"), kas ir neatkarīga padomdevēja struktūra, sniegtu savu atzinumu. Arī Eiropas Savienības Padome (turpmāk "Padome") iesniedza pieprasījumu – 2016. gada 25. novembrī.
2. Kā norādīts priekšlikuma 1. pantā ("Priekšmets"), tā mērķis ir izveidot vienotu sistēmu tādai Eiropas statistikai par personām un mājsaimniecībām, kuras pamatā ir no minēto personu un mājsaimniecību izlasēm savākti dati individuālā līmenī.

⁽¹⁾ COM(2016)551 final.

3. EDAU ņem vērā priekšlikuma politikas mērķus. EDAU atzinīgi vērtē:
- faktu, ka ar to ir veikta apspriešanās un atsauce uz šo apspriešanos ir minēta ierosinātās regulas 23. apsvērumā,
 - 20. apsvēruma iekļaušanu, atsaucoties uz piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 95/46/EK un Regulu (EK) Nr. 45/2001), kā arī
 - atsauci uz datu aizsardzības noteikumiem, kad minēta dažādu ierakstu par personu sasaiste (11. pants).

2. Pārskats un galvenās bažas

4. EDAU galvenās bažas ir saistītas ar to, ka pašreizējā projektā nav pausts skaidrs viedoklis par tādu administratīvo datu un lielo datu avotu izmantošanas iespēju kā, piemēram, tālruņa atrašanās vietas dati, korporatīvie un nodokļu ieraksti, sociālā nodrošinājuma un medicīniskie ieraksti, bezdarbnieku biroju un sociālo nodrošinājumu pārvaldošo organizāciju ieraksti. Lai gan lielie dati var sniegt jaunas iespējas un palielināt oficiālās statistikas sagatavošanas efektivitāti, tie arī rada īpašus riskus, un tādēļ EDAU iesaka rūpīgi pārbaudīt attiecīgos noteikumus⁽¹⁾.
5. EDAU atzinīgi vērtētu arī to, ja būtu lielāka skaidrība attiecībā uz faktu, ka tad, ja informāciju tieši sniedz atsevišķas personas, tam būtu jānotiek brīvprātīgi, izmantojot piekrišanu saskaņā ar Vispārīgo datu aizsardzības regulas (VDAR)⁽²⁾ 6. un 7. pantu kā juridisku pamatu personas datu apstrādei; ja vien informācijas sniegšana nav īpaši pieprasīta Savienības vai dalībvalstu tiesību aktos saskaņā ar piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem.
6. Ņemot vērā šīs bažas, EDAU jo īpaši atzinīgi vērtētu to, ja likumdevēji varētu ieviest lielāku skaidrību 8. panta ("Datu avoti un metodes") redakcijā.
7. Citi attiecīgie noteikumi, par kuriem EDAU uzskata, ka tos varētu uzlabot, ir šādi:
- 2. panta e) punkts par "*administratīvo ierakstu*" definīciju,
 - 4. apsvēruma par administratīvo avotu izmantošanu statistikas vajadzībām,
 - 20. apsvēruma par piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem un jēdzienu "*būtiskas sabiedrības intereses*",
 - 11. panta 1. punkts par izlases bāzēm.

3. Ieteikumi

3.1. Atsauces uz piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem (20. apsvēruma)

8. Atkarībā no datuma, kad ierosinātā regula stājas spēkā, iespējams, ir jāaktualizē 20. apsvērumā minētās atsauces uz piemērojamajiem tiesību aktiem. Jo īpaši var būt, ka tās ir jāaizvieto ar atsaucēm uz Vispārīgo datu aizsardzības regulu (VDAR), kuru sāks piemērot no 2018. gada 25. maija, un ar atsaucēm uz jauno tiesību aktu, ar kuru tiks aizstāta Regula (EK) Nr. 45/2001.
9. EDAU atzinīgi vērtētu arī to, ja apsvērumā tiktu minēta atsauce par atbilstību garantijām saistībā ar apstrādi statistikas vajadzībām saskaņā ar VDAR 89. pantu.
10. Ņemot vērā to, ka priekšlikumā ir paredzēta no jauniem datu avotiem iegūtu datu izmantošana, kas var ietvert, piemēram, atrašanās vietas datus, kuri iegūti no mobilā tālruņa ierakstiem (sk. turpmāk 3.4. iedaļu, kurā aplūkots 8. pants), EDAU iesaka arī sniegt īpašu atsauci uz E-privātuma direktīvu⁽³⁾, kas pašlaik tiek pārskatīta (vai uz jauno E-privātuma regulu, ja tas ir nepieciešams, ņemot vērā grafiku).

3.2. Atsauces uz "*būtiskām sabiedrības interesēm*" (20. apsvēruma)

11. Lai nodrošinātu nespeciālistiem saprotamāku atsauci, EDAU iesaka aiz frāzes "*būtiskām sabiedrības interesēm*" pievienot tekstu "*saskaņā ar Direktīvas 95/46/EK 8. panta 4. punktu*". Ja tekstā būtu dota atsauce uz VDAR, attiecīgā atsauce būtu VDAR 9. panta 2. punkta g) apakšpunkts.

(1) Informāciju par lielo datu radītājam iespējām, riskiem un problēmām skatīt EDAU Atzinumā Nr. 7/2015 "Ar lielajiem datiem saistīto problēmu risināšana":

https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2015/15-11-19_Big_Data_EN.pdf. Konkrētāk, sk. 1. iedaļu.

(2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp.).

(3) Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 12. jūlija Direktīva 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (OV L 201, 31.7.2002., 37. lpp.).

3.3. Administratīvo ierakstu definīcija (2. panta e) punkts un 4. apsvērumš)

12. Priekšlikuma 2. panta e) punktā ir noteikts, ka “administratīvie ieraksti” ir “dati, kurus saviem nolūkiem ir radījis ar statistiku nesaistīts avots, parasti – publisko tiesību subjekts, – un kuru mērķis nav statistikas sniegšana”. Termins “administratīvie ieraksti” pēc tam ir izmantots 8. pantā, kā arī 4. apsvērumā.
13. Šķiet, ka šī administratīvo ierakstu definīcija ir ļoti plaša un praksē ietver arī “citus datu avotus”, kas ir vēl viens termins, kurš arī ir izmantots 8. pantā. Tādējādi termins “administratīvie dati”, kā definēts, var ietvert, piemēram, ne vien publisko tiesību subjektu administratīvos ierakstus, bet arī tādus avotus kā mobilo tālrunu atrašanās vietas dati, kurus tāda termina nozīmē, ko plaši lieto ikdienas valodā, ne vienmēr uzskata par “administratīvajiem ierakstiem”.
14. Šim faktam pašam par sevi, šķiet, nav tiešas ietekmes uz personas datu aizsardzības līmeni, ņemot vērā to, ka 8. pantā jebkurā gadījumā ir ietverts termins “citi datu avoti”. Tomēr skaidrības labad likumdevēji varētu apsvērt iespēju pārskatīt 2. panta e) punktu, kā arī šaurāk formulēt termina “administratīvie ieraksti” definīciju. Alternatīva iespēja būtu, ja likumdevēji svītrotu visu 2. panta e) punktu un tā vietā 8. pantā doto norādi formulētu šādi: “administratīvos ierakstus, kurus citiem, ar statistiku nesaistītiem nolūkiem radījusi organizācija, parasti – publisko tiesību subjekts, – un citus avotus, metodes vai inovatīvas pieejas (...)”.
15. Turklāt, kā minēts iepriekš, 4. apsvērumā konkrēti ir aicināts statistikas vajadzībām izmantot administratīvos avotus. EDAU atzinīgi vērtē to, ka šajā apsvērumā ir uzsvērtā nepieciešamība vienlaikus vienmēr nodrošināt “minētās statistikas kvalitāti, precizitāti, savlaicīgumu un salīdzināmību”. Lai vēl vairāk uzlabotu šo noteikumu, EDAU iesaka pievienot atsauci par personas datu aizsardzību. Piemēram, rindkopas beigās var pievienot šādu tekstu: “, kā arī jāgarantē tiesības uz personas datu aizsardzību”.

3.4. Datu avoti un metodes (8. pants)

16. Papildus norādei par respondentu tieši sniegtajiem datiem 8. pantā ir dota arī norāde “administratīvos ierakstus un citus avotus, metodes vai inovatīvas pieejas tiktāl, ciktāl tās sniedz iespēju sagatavot datus, kas ir salīdzināmi un atbilst piemērojamajām konkrētajām prasībām, kas paredzētas šajā regulā”.
17. Regulas 8. pantā atspoguļots nodoms, kas noteikts Paskaidrojuma raksta 13. lappusē un paredz atļaut un atbalstīt “jaunu datu vākšanas veidu un alternatīvu datu avotu, tostarp administratīvo datu, kā arī no modelēšanas un lielajiem datiem iegūtu novērtējumu, izmantošanu”. Skatīt arī jau iepriekš minēto priekšlikuma 4. apsvērumu, kurā teikts, ka būtu jāveicina administratīvo avotu izmantošana, pateicoties tehnoloģiskajam progresam, un 13. pantu par priekšizpētēm un izmēģinājuma pētījumiem, kurā arī minēta citu datu avotu izmantošana.
18. Statistikas jomā, tāpat kā citās jomās, lielie dati var dot labumu, piemēram, nodrošinot lielāku efektivitāti. Tomēr tie var arī radīt papildu riskus. Jaunā datu aizsardzības regulējuma un jo īpaši VDAR pieņemšanas mērķis ir mazināt šos riskus tādā veidā, kas nodrošina aizsardzību, taču pieļauj arī elastīgumu, izmantojot datus turpmāk, tostarp statistikas vajadzībām.
19. Tomēr vēl joprojām, iespējams, būs jāveic turpmāki likumdošanas pasākumi to valsts vai Savienības tiesību aktu jomā, ar kuriem reglamentē statistiku, lai atļautu daudz plašāku lielo datu izmantošanu statistikā tādā veidā, kas atbilst piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem.
20. Šim priekšlikumam nevajadzētu radīt ilūziju, ka 8. pants pats par sevi nodrošina pietiekamu juridisko pamatu lielo datu izmantošanai priekšlikuma nolūkos. Ir būtiski, lai no apsvērumiem un 8. panta kopā būtu skaidrs, ka uz šādu lielo datu avotu izmantošanu attiecas datu aizsardzības tiesību akti, tostarp atbilstoša juridiskā pamata nodrošināšana saskaņā ar VDAR 6. pantu.
21. Šajā saistībā EDAU iesaka labot 8. pantu, aizstājot to ar šādu:

“8. pants

Datu avoti un metodes

1. Dalībvalstis sniedz 1. pantā minētos datus, izmantojot kādu no turpmāk minētajiem avotiem vai šo avotu apkopojumu, ar nosacījumu, ka tie atbilst 12. pantā paredzētajām kvalitātes prasībām **un tiek vākti un tālāk apstrādāti saskaņā ar piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem un atkarībā no tajos noteiktajām garantijām:**

- a) **atbilstoši brīvprātības principam** respondentu tieši sniegtu informāciju, **kuras pamatā ir datus sniedzošā datu subjekta piekrišana atbilstoši [VDAR] 7. pantam (ja vien informācijas sniegšana nav konkrēti pieprasīta Savienības vai dalībvalstu tiesību aktos, kuri attiecas uz datu pārzini un kuros ir arī noteikti atbilstoši pasākumi datu subjektu tiesību un brīvību, un leģitīmo interešu aizsardzībai);**

b) administratīvos ierakstus un citus avotus, metodes vai inovatīvas pieejas tiktāl, ciktāl tās sniedz iespēju sagatavot datus, kas ir salīdzināmi un atbilst piemērojamajām konkrētajām prasībām, kas paredzētas šajā regulā.

2. Dalībvalstis sniedz Komisijai (*Eurostat*) sīku informāciju par izmantotajiem avotiem un metodēm.”

3.5. Izlases bāzes (11. pants)

22. Priekšlikuma 11. panta 1. punktā paredzēts, ka izlases bāzes ietver arī “informāciju, kas nepieciešama personu sasaistei ar citiem administratīvajiem ierakstiem tiktāl, ciktāl to atļauj datu aizsardzības noteikumi”.

23. EDAU iesaka teikuma otro daļu pārfrāzēt šādi: “ciktāl sasaiste ar šādiem citiem ierakstiem ir nepieciešama un samērīga un to konkrēti atļauj piemērojamie Savienības vai dalībvalstu tiesību akti, kuri attiecas uz datu pārzini un kuros ir arī noteikti atbilstoši pasākumi datu subjektu tiesību un brīvību, un leģitīmo interešu aizsardzībai”.

4. Secinājumi

24. EDAU iesaka:

— 20. apsvērumā minētajā atsaucē uz piemērojamo tiesību aktu iekļaut atsauci uz E-privātuma direktīvu, kā arī aktualizēt visas attiecīgās atsauces, ja nepieciešams, ņemot vērā pašlaik veikto datu aizsardzības regulējuma pārskatīšanu,

— 20. apsvērumā precizēt atsauces uz “būtiskām sabiedrības interesēm”,

— būtiski pārskatīt 8. pantu, lai nodrošinātu, ka jebkādu datu apstrāde, kas ietver administratīvos ierakstus un citus datu avotus, tiek veikta atbilstoši piemērojamajiem datu aizsardzības tiesību aktiem un ka jebkāda atsevišķu personu veikta tieša datu nodrošināšana (izņemot dažus izņēmumus, kā noteikts tiesību aktos, un atkarībā no atbilstošām garantijām) tiek veikta brīvprātīgi,

— attiecībā uz administratīvo ierakstu sasaisti, kā noteikts 11. pantā, nodrošināt, lai šāda sasaiste tiktu veikta atbilstoši datu aizsardzības tiesību aktiem, ņemot vērā nepieciešamību, samērīgumu un konkrētas garantijas saskaņā ar dalībvalsts vai Savienības tiesību aktiem,

— apsvērt 2. panta e) punktā dotās definīcijas “administratīvie ieraksti” pārskatīšanu un saistītajā 4. apsvērumā pievienot atsauci par tiesību uz personas datu aizsardzību garantēšanu.

Briselē, 2017. gada 1. martā

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītāja palīgs

Wojciech Rafał WIEWIÓROWSKI